

2017 BAĞIMSIZLIK REFERANDUMUNUN İKBY İÇ SİYASETİNE ETKİLERİ

Doç. Dr. Yavuz Çilliler

İstanbul Gelişim Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Birinci Körfez Harekatı ile birlikte 1991 yılında fiili olarak oluşturulan, 1992 yılında ise Erbil’de bölgesel bir parlamentonun kurulmasıyla özerk bir siyasi güç olarak ortaya çıkan İKBY (Dohuk, Erbil, Süleymaniye); İkinci Körfez Harekatı, 2003 Irak Anayasası, DEAŞ ile mücadele, güç boşluğu, ABD desteği gibi çeşitli parametreler ile açıklanabilir bir siyasi-askeri başarı yakalamış ve neticede 2017 “Bağımsızlık Referandumu”na kadar bölgede etki alanını sürekli olarak genişletme imkanı bulmuştur. 25 Eylül 2017 tarihinde ise İKBY Başkanı Mesud Barzani “gençlik hayali olarak” ifade ettiği self determinasyon talebinin zeminini referandum ile meşrulaştırmaya çalışmıştır.

Katılımın yüzde 72 olduğu ifade edilen Referandum sonucunda, yüzde 90 gibi yüksek bir oy oranıyla kabul edilen bağımsızlık kararı, İsrail dışında arzu edilen uluslararası desteği sağlayamamakla beraber, özellikle Irak Merkezi Hükümeti ve Türkiye ile İran gibi bölge ülkeleri tarafından eleştirilmiş ve kararın geri alınması istenmiştir. Kararı kabul edilemez bulan Irak Merkezi Hükümeti Referandum akabinde başlattığı askeri bir hareketle, İKBY’nin 2003 yılından itibaren askeri kontrolü altına aldığı tartışmalı alanları (Kerkük, Musul ve Diyala gibi) tekrar kendi kontrolüne almış ve bu gelişmeler sonucunda, zaten yasal Başkanlık süresi dolmuş olan referandumun mimarı İKBY Başkanı Mesud Barzani istifa etmiş, yetkilerini Başkan Yardımcısı, Başbakan ve Erbil Meclisi arasında paylaşmıştır. Böylelikle kendisinden sonra kendi yetkilerine haiz başka bir Başkan seçilebilmesinin de fiili açıdan önüne geçmiştir.

Anılan siyasi gelişmelere yönelik iki yorum öne çıkmaktadır. Bazı yorumcular, Mesud Barzani’nin artık siyasi bir hükmünün kalmadığı, KDP’nin ve Barzani aşiretinin İKBY içindeki etkinliğinin azalacağı, “Dimyat’a pirince giderken, evdeki bulgurdan olunduğu” kanısındadır. Diğer bir kısım analist ise, Başkanlık görevini Mesud Barzani’nin tekrar geri alacağını, Barzani aşiretinin etkinliğinin tecrubeli Başbakan Neçirvan Barzani sayesinde devam edeceğini, hatta 12 Mayıs 2018 tarihli son merkezi Irak Parlamentosu seçimlerinde İKBY partilerinin (KDP, KYB, GORAN, KOMEL, YEKGİRTU gibi) 2014 yılında elde ettikleri başarıyı büyük oranda devam ettirdiklerini (2014 yılında 62 olan vekil sayısı 2018 yılında 58’e düştü) ve İKBY’li vekillerin yapacağı seçime göre, Irak Parlamentosundaki iki büyük parti koalisyonundan birinin Irak yönetimini devralacağını, dolayısıyla Kürt koalisyonu içindeki en güçlü parti olan KDP’nin de önem ve etkinliğinin hem İKBY hem de Irak genelinde artmakta olduğunu ileri sürmektedir.

Aslında her iki yorum için de olgusal verilerin henüz tam olarak tahakkuk ettiği pek söylenemez. Çünkü Mayıs 2018 Irak seçimlerinden önce, Irak Kuvvetlerinin Musul, Kerkük ve Diyala’da ki Peşmerge kontrolüne son vermesi, bu bölgelerde yaşamaya devam eden Kürt seçmenin tepkisel oylarını KDP lehine artırmış olabilir. Her ne kadar merkezi genel seçimlerdeki KDP başarısı ön bir değerlendirmeyi dolaylı olarak mümkün kılarsa da; Mesud Barzani, Barzani aşireti ve KDP için dolaysız hasat zamanı 30 Eylül 2018’de yapılacak olan İKBY seçimleri olacaktır. Halen 111 kişilik bölgesel parlamentodaki 18 vekilli KYB, 24 vekilli GORAN, 10 vekilli YEKGİRTU, 6 vekilli KOMEL, diğer partilerin 4 vekili (ayrıca 5 Türkmen, 5 Asuri ve 1 Ermeni tahsisli vekillikleri) karşısında KDP’nin, 21 Eylül 2013 tarihli İKBY seçimlerinde kazandığı 38 vekillik başarısını devam ettirip ettiremeyeceği, Mesud Barzani, Barzani aşireti ve KDP’nin geleceği açısından önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Arap Baharı ile Beraber Yaşanan Göç ve Mülteci Sorununun Avrupa Birliği'ne Etkisi

Cihan Günyel

İstanbul Gelişim Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Öğrencisi

2010 yılında Tunus'tan başlayarak sosyal medyanın etkin kullanımı ile beraber domino etkisiyle birlikte Kuzey Afrika ve Ortadoğu'ya sıçrayan demokrasi, özgürlük temelli halk hareketleri, bölgesel ve küresel aktörlerin müdahaleleriyle tam bir kaosa dönüşmüştür. Yaşanan süreç bölgeyi daha da istikrarsız bir hale getirmiş, insani tüm boyutlar açısından büyük sorunlara yol açmıştır.

Yaşanan bu sürece "Arap Baharı", "Arap İsyanları", "Arap Devrimleri" gibi isimlerle adlandırılmıştır. Uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanında genel olarak Arap Baharı tanımlaması yaşanan bu süreç için kullanılmaktadır. Tunus, Mısır, Libya, Yemen ve Ürdün'de yönetimler el değiştirmiş ama sorunların çözülmesi yerine daha da derinleşmesine neden olmuştur. Bu sorunların sosyal-siyasal-ekonomik boyutlarıyla beraber daha derinleşen bir süreç olarak günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Aynı şekilde diğer bölge ülkelerinde de bu süreç, krizlerin çözümü yerine derinleşerek devam etmektedir. Özellikle Suriye'ye sıçrayan olaylar, günümüzde devam eden bir iç savaşa dönüşmüş durumdadır. Küresel güçlerin de iç savaşa müdahil olmaları sonucu Suriye'de çözüm arayışı muğlak bir hale gelmiştir. Arap Baharı süreci bölgesel olduğu kadar küresel etkileri de olan bir süreç haline gelmiştir.

Bu etkilerden birisi de göç ve mülteci olguları üzerinde olmuştur. Yaşanan kaotik süreç ve çatışmalar burada yaşayan toplumların çatışmalardan kaçarak daha güvenli bölgelere gitmek istemesine neden olmuştur. Çatışma ve kötü yaşam koşullarından kurtulmak isteyen bölge toplulukları, göçmen ve mülteci durumuna düşmüştür. Bu durum Suriye'de yaşanan iç savaşla beraber yüksek rakamlarda mülteci insan yaratmış, 4.5 milyon civarı Suriyeli mülteci konumuna düşmüş, bunların 2.5 milyon civarı da Türkiye'ye sığınmıştır. Günümüzde Türkiye'de barındırılmaktadırlar. Arap Baharı'nın başladığı 2010 yılından günümüze Akdeniz ve Kuzey Afrika üzerinden Avrupa'ya göç edenlerin sayısı büyük bir artış göstermiş, 2016 yılında rakamsal olarak en yüksek düzeye ulaştığı yıl olmuştur. 2016 yılında 357 bin civarı insan Avrupa geçmiş, 4800 kişi ise Akdeniz'de kaybolmuştur. 2018 yılında şuana kadar 45 bin civarı kişi Avrupa'ya geçiş yapmıştır.

Arap Baharı süreci ile beraber Suriye ve Kuzey Afrika üzerinden Avrupa'ya göç ve mülteci hareketliliği başlamış ve rakamsal veriler olarak yüksek sayılara ulaşmıştır. Gelişen bu süreçte Avrupa Birliği ülkeleri önceleri kayıtsız kalmış, Akdeniz ve Ege'de yaşanan insani dramlar ve mültecilerin Avrupa Birliği sınırlarına dayanması, Avrupa Birliği ülkelerinin yaşanan süreci ciddiye alması gerektiğini fark ettirmiştir. Türkiye ile işbirliğine gitmesine vesile olmuştur. Avrupa Birliği, Türkiye ile 3+3 milyar Avroluk mali yardım, Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde yasadışı yollardan Avrupa Birliği ülkelerine giden Suriyelilerin ve diğer uyruklu kaçak göçmenlerin Türkiye'ye iadesi ve Avrupa sınırına gelmiş olan Suriyelilerin Türkiye'de kalması için önlemler almıştır.

Avrupa gelen göçmen ve mülteciler aynı zamanda Birlik ülkelerinde sosyolojik ve siyasal yönde olumsuz etkileri gözlemlenmektedir. Gelen göçmenlerle beraber Avrupa'da yaşayan Müslüman toplumlara karşı nefret dili yükselmiş, bu söylemler siyasal bir araç haline gelmiştir. 2016 yılında Fransa ve Belçika'da yaşanan terör hadiseleri, Avrupa Birliği ülkelerinde İslam ve Göçmen karşıtı hareketleri daha da tetiklemiş, aşırı milliyetçi ve göçmen karşıtı siyasi partiler güç kazanmıştır. Bu süreçte Birlik içerisindeki ülkelerde yapılan seçimlerde marjinal konumda bulunan aşırı milliyetçi sağ partiler, İslam ve göçmen karşıtı söylemleri ile yükselen oranda oy sahibi olmuş ve hükümet oluşturma süreçlerinde etkin hale gelmişlerdir. Avrupa Birliği üye ülkelerinde son dönemde yapılan genel seçimlerde bu karşıt düşüncelerin seçim sonuçlarına yansıdığı görülmüştür. Almanya, Avusturya, İtalya gibi ülkelerde yapılan genel seçimlerde İslam ve göçmen karşıtı partiler oy oranlarını çarpıcı bir şekilde arttırmış ve hükümet kurma çalışmalarında etki eden faktörler haline gelmişlerdir. Örneğin sosyal demokrasinin kalesi konumundaki İsveç'te Eylül 2018 genel seçimlerinde göçmen karşıtı Aşırı sağ görüşlü Demokratlar Partisi aldığı oylar ile ikinci yüksek oyu alan parti konumuna yükselmiş ve hükümet kurulması yönünde kilit parti olmuştur.